

UTGITT AV SENTER FOR KVINNEFORSKNING, UNIVERSITETET I OSLO

Kunnskaps- debatt på Senteret

TORILL STEINFELD

En av de røde trådene i vårens Senterarrangementer dreier seg om forholdet mellom kjønn og vitenskap. Hva er utgangspunktet for en feministisk vitenskapskritikk og hvilken rekkevidde har den? Vi har hatt besøk av den amerikanske filosofen Sandra Harding og den britiske sosiologen Hilary Rose, og i skrivende stund er Helen E. Longino, associate professor i filosofi ved Rice University, gjesteforsker ved Senteret. Snart ankommer Evelyn Fox Keller, amerikansk biolog som har arbeidet mye med feministisk vitenskapsteori, og så går vi løs på vårt to dagers seminar om «Gender and Science».

Som mange vil kjenne til, har det i de seinere år vært vanlig å gruppere mye feministisk vitenskapskritikk under to merkelapper. Den ene posisjonen har Sandra Harding karakterisert som *feministisk empirisme*. Denne formen for kritikk legger vekt på at tradisjonell vitenskap er preget av mannlige bias. I likhet med andre former for ideologikritikk bærer den feministiske empirismen med seg en antakelse om at det er mulig å komme fram til fordomsfri, sann eller nøytral kunnskap. Utfra en slik posisjon blir det kvinners (eller feministers) oppgave dels å sørge for at vitenskapen blir bedre - dvs. lever opp til sine egne krav om objektivitet -, og dels å ajourføre vitenskapelig kunnskap til også å omfatte kvinner.

Den andre posisjonen omfatter det Sandra Harding kaller *standpunkt epistemologi*. Her tar en høyde for at det ikke fins noen posisjon som gjør det mulig å komme fram til nøytral, verdifri kunnskap, men enkelte posisjoner er bedre enn andre. Vi kjenner tankegangen fra marxismen og forestillingen om at proletariatet har en privilegert tilgang til innsikt i hvordan samfunnet «egentlig» er. Foren intellektuell er det derfor helt sentralt å kunne se samfunnet fra proletariatets ståsted. Tilsvarende bygger feministiske standpunkt epistemologier på idéen om at kvinner har en privilegert tilgang til kunnskap i kraft av sine erfaringer, sin avmakt, sin marginalitet m.m.

I sin forelesning her på Senteret i

vinter gikk Sandra Harding uventet langt i å tilslutte seg det hun selv beskriver som en «standpunkt epistemologi». For feministen må det være et overordnet krav å se verden ut fra kvinners ståsted eller perspektiv. Modifikasjonen gjaldt andre undertrykte grupper; vi må ha blikket åpent for de perspektiv som springer ut av andre marginaliserte posisjoner.

Det vitenskapelige samfunn som garantist

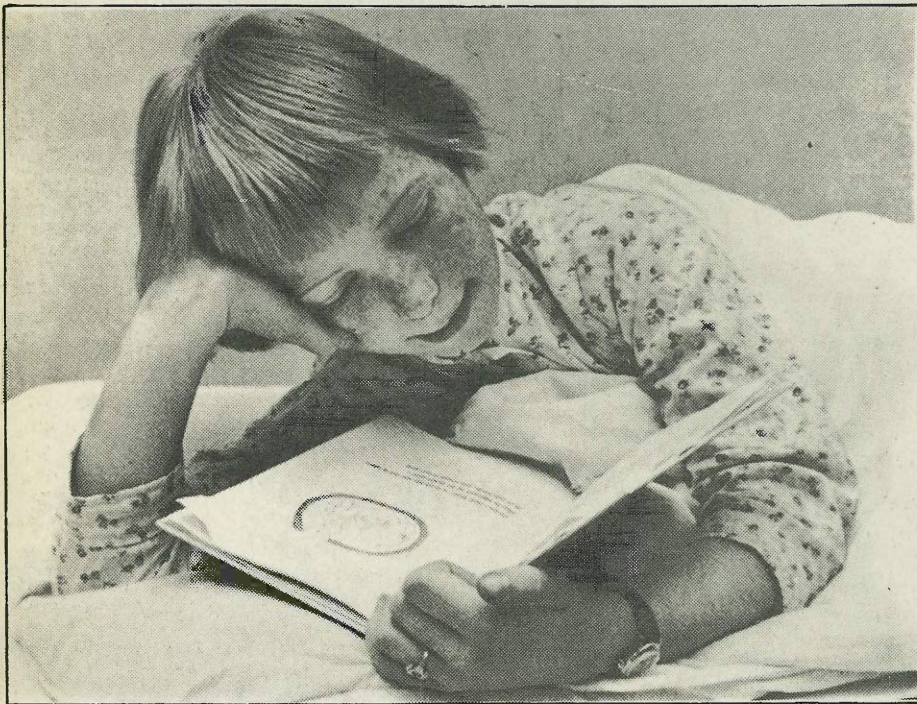
Både den feministiske empirismen og standpunkt posisjonene er selvsagt svar på helt sentrale spørsmål i enhver kunnskapsdebatt: Hvordan skaffer vi oss kunnskap om verden «der ute», og hvordan innreflekterer vi vår viten om at kunnskap er et sosialt fenomen? Fallgruvne er velkjente. På den ene siden fins fristelsen til total relativisme, på den annen en positivistisk posisjon som overser betydningen av det erkjennede subjektet og den kontekst det står i. I det første tilfelle mangler vi redskaper til å skille mellom god og dårlig vitenskap - «kvakksalveriet» blir like legitimt som alt annet. I det andre tilfelle kan en

FORTS. NESTE SIDE

Høstens program

TORILL STEINFELD

Vi er så smått i gang med å tenke på høstens program, men planene er langt fra klare ennå. Det som er forholdsvis sikkert, er at vi skal arrangere noen forskningspolitiske møter i samarbeid med NAVFs sekretariat for kvinneforskning. Om to år kommer en ny forskningsmelding; nylig har vi fått meldingen om høgre utdanning, og over sommeren ventes Grøholtutvalgets innstilling om forskningsrådstrukturen. Det er naturligvis viktig at kvinneforskere nå engasjerer seg i forskningsdebatten, ikke minst når det gjelder spørsmålet om satsinger/prioriteringer og mer generelt om kunnskapssyn. Tanken er at møtene kan følges opp med en forskningspolitisk konferanse seinere.

Mange vil kjenne den alternative forskningsmeldingen *På kvinners vis - med kvinners råd* som Tamar Bermann, Harriet Holter, Bjørg Aase Sørensen og Gro Hanne Aas utgav i 1988. Om den nye satsingen skal resultere i noe liknende, er det for tidlig å si noe om. Foreløpig satser vi på møter, eventuelt fulgt opp av artikler eller kronikker. Ta kontakt med Senteret eller Sekretariatet hvis du er interessert i å trekkes inn i arbeidet.

Blant våre andre planer kan nevnes at vi gjerne vil lage en konsentrert oppfølging av det seminaret om kjønn og kvinnelighet som forsker Drude von der Fehr ledet i vår.

Dessuten har vi begynt å luften idéen om å lage et Habermasseminar, gjerne i samarbeid med en eller flere andre institusjoner. Spørsmålet om hvordan Habermas har slått ned i kvinneforskningen og hva kvinneforskere kan bruke Habermas til innenfor ulike fagområder, blir da ett blant flere temaer for et slikt seminar. Er du interessert i å bidra, ta kontakt!

Senter for kvinneforskning i Trondheim hadde i vår et forskerkurs om *Kjønnsideitet og konstruksjon av kjønn: Historisk og kulturell variasjon*. Utgangspunkt-

KUNNSKAPSDEBATT: FORTS. FRA FORRIGE SIDE

ikke forklare hvorfor oppfatningen av f. eks. naturen har forandret seg så dramatisk de siste par hundreåra.

I en slik sammenheng har Helen E. Longinos forelesninger vært interessante fordi hun på den ene siden insisterer på at kunnskaper et sosialt fenomen - like ned til hvordan vi finner våre problemstillinger og tolker våre resultater - og på den andre siden argumenterer hun for at kunnskap må være objektiv. *Objektiv* betyr i denne sammenheng ikke verdifri eller nøytral. Poenget er heller at for at noe skal regnes som vitenskapelig kunnskap, må det være en viss

konsensus i den vitenskapelige samfunn om at hva slags kunnskap vi står overfor. Det blir det vitenskapelige samfunn som til sjuende og sist legitimerer den vitenskapelige kunnskapen.

Et slikt standpunkt åpner naturligvis opp for en diskusjonen om hvordan det vitenskapelige samfunn bør være sammensatt, og hvordan det bør virke. Her er det Helen Longinos poeng at det vitenskapelige samfunn ikke bare bør tolerere opposisjon og kritikk, men aktivt tilrettelegge forholdene for slik virksomhet. Dette krever igjen at samfunnet er bredt sammensatt. Slik jeg ser det, er vi dermed tilbake til et helt sentralt punkt i de siste tretti års radikale vitenskapsdebatt: at det forhold at et vitenskapssamfunn er totalt dominert av

hvite middelklasse menn, også må prege den kunnskapen som dette samfunnet frembringer og legitimerer. Men et feministisk svar behøver altså ikke være at et kvinneledet vitenskapssamfunn nødvendigvis vil frambringe «bedre» vitenskap. Derimot blir det viktig at kvinner - med ulik erfaring og bakgrunn - i sterkere grad får innpass i vitenskapssamfunnet, i likhet med andre grupper som også har vært marginalisert. Et bredt sammensatt vitenskapssamfunn er vårt beste garanti for objektiv kunnskap, sier Helen E. Longino, og akkurat den påstanden vil sikkert bli diskutert i tiden etter hennes besøk her. Med andre ord skal vi nok ha en ny runde med objektivitetsbegrepet i norsk feministisk vitenskapsdebatt.

tet var hvilke bidrag kulturfagene kan gi når en skal prøve å forstå hvordan kjønnsidentitet formes og uttrykkes. Innledeerne tok blant annet opp selvbiografier og andre livsskildringer. Vi vil prøve å få i stand noe liknende her i Oslo, fortrinnsvis i høst.

En idé vi gjerne vil realisere, er å lage et tverrfaglig seminar omkring kvinner i middelalderen. Planleggingen er såvidt kommet i gang, men vi håper at også dette kan arrangeres i høst.

Vi tenker oss at flere av de seminarene vi planlegger, skal gå over en eller to dager.

Vi er imidlertid også på jakt etter gode idéer til vanlige to-timers seminarer. Har du noe du vil legge fram, eller syns du vi bør kontakte noen og be dem ha en forelesning

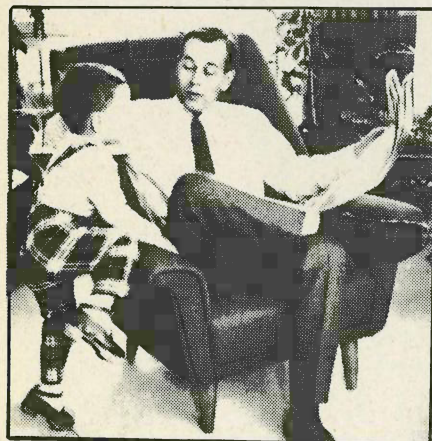
på Senteret, hører vi gjerne fra deg. Senteret har nå en humanist som forskningsleder. Det gir nok en viss slagside i programmet. Så si fra om andre gode idéer.

Kvinneforskning og forskningspolitikk

FRIDE EEG-HENRIKSEN

I april ble det holdt et møte ved Senteret der vi diskuterte hvordan få til økt aktivitet fra kvinneforskernes side innen feltet forskningspolitikk. Mulighetene for å initiere et nytt forsknings- eller utredningsarbeid på feltet ble luftet, sammen med andre mulige tiltak som konferanser, seminarer og uformelt samarbeid med sikte på f.eks. å få skrevet artikler.

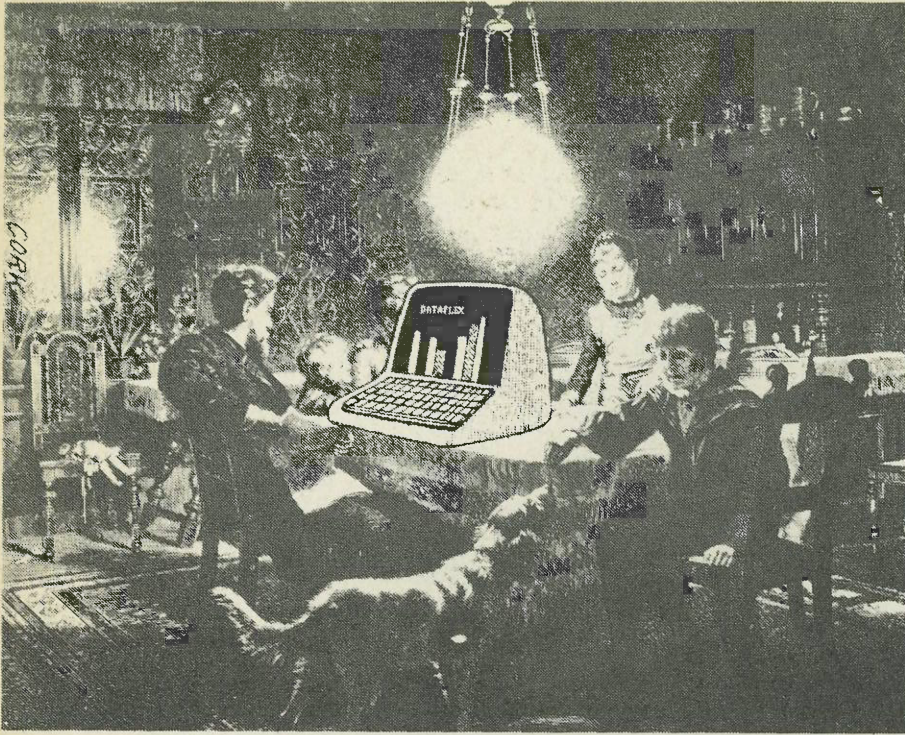

På møtet ble deltakerne enige om at det var viktig å danne et nettverk av interesserte som kan arbeide med forskningspolitikk framover. Noen meldte seg interesserte i å delta allerede på møtet. NAVFs sekretariat for kvinneforskning påtok seg ansvaret for å koordinere arbeidet med og søke penger til etablering og «drift» av et slikt nettverk. Det lages eventuelt en mindre arbeidsgruppe innenfor nettverket.

Senter for kvinneforskning i Oslo påtok seg å arrangere en seminarrekke om forskningspolitikk til høsten. Dette kan eventuelt lages i samarbeid med Sekretariatet; kanskje de andre sentrene kan lage tilsva-

rende seminarrekker. Det vil bli vurdert om innleggene til seminarrekken kan bearbejdes for publisering i artikkel/kronikkform. Disse artiklene kan igjen samles i bok eller seminarrapport. Deler av den alternative forskningsmeldingen *På kvinners vis - på kvinners råd* (forfattet av Tamar Bermann, Harriet Holter, Bjørg Aase Sørensen og Gro Hanne Aas) som Sekretariatet ga ut i 1988 kan i den anledning kanskje oppdateres og publiseres igjen.

NAVFs sekretariat for kvinneforskning påtok seg å arrangere en konferanse om forskningspolitikk i 1992.

Klipp fra meldingen om høgre utdanning

TORILL STEINFELD

For få uker siden kom Stortingsmelding nr. 40 (1990-91): "Fra visjon til virke. Om høgre utdanning." Så svært mye står det ikke om kvinner og kvinneforskning i denne meldingen, men vi merker oss likevel signalene. Generelt er planen positiv til kvinneforskning, og ser sammenhengen mellom likestillingsarbeid, kvinneforskning og rekruttering av kvinner til forskning:

Departementet er også enig i at likestillingsaspektet må få større vekt i universitets- og høgskolesektoren. Etter at kvinneforskningen er etablert, har det vokst fram nye fagområder preget av en annen tilnærningsmåte enn tidligere fagtradisjon. Kvinneforskning og kvinnelige forskere har endret og utvidet fag og nyansert tidligere kunnskap. Derfor er det viktig at dette kommer inn i undervisning og på pensumlister. Samtidig er det viktig å stimulere kvinner, som er i flertall blant studentene totalt og innen mange fag, til å kvalifisere seg på sine fagområder, slik at mannsdominansen på lærersiden avløses av balanse mellom kvinner og menn. (s.101)

Flere kvinnelige professorer

Et tema som har vært mye fremme de siste åra, er mannsdominansen i vitenskapelige toppstillinger. Hvordan øke kvinneandelen blant universitetets professorer?

Spørsmålet er naturligvis spesielt viktig med tanke på den nye satsingen på forskerutdanning. I ulike fag kan det nok være ulike tradisjoner for hvem som får ansvar for forskerutdanningen - ofte vil både professorer og førsteamanuenser trekkes inn. Men samtidig synes det å være en tendens til at arbeidsoppgavene igjen vil bli mer differensierte på universitetet, og at det blir professorene som skal stå for forskerutdanningen. Et sentralt argument for å få velkvalifiserte kvinner inn i professorater er dermed at dette er nødvendig hvis vi vil at kompetente kvinner i

større grad enn hittil skal få ansvar for rekrutteringen av framtidens forskere.

Som kjent har Stortinget de siste seks åra lagt opp til at en del professor-kompetente (første)amanuenser kan få opprykk til professor mot inndraging av den stilling de tidligere hadde. I åra 1985-91 ble det åpnet for 143 omgjøringer, hvorav hele femti siste året (s.141). Vi merker oss her meldingens påminning om at det har vært «Stortingets ønske» at disse omgjøringene skulle brukes til å «heve kvinneandelen blant professorene» (s.141), og at det signaliseres en viss misnøye med oppfølgingen fra universitetenes side. Ja, det antydes vel at ordningen har blitt misbrukt:

Kjønnsfordelingen innen det vitenskapelige personalet er fortsatt skjev på mange fagfelt. Særlig iøyenfallende er mangelen på kvinner i toppstillinger: kvinner utgjør fortsatt bare knapt 9 % av alle professorer ved universitetene. Stortinget har ved en rekke anledninger pekt på at denne skjevheten bør rettes opp. Bl.a. er mellomstillinger gjort om til professorater slik at velkvalifiserte kvinner er blitt professorer. Selv der hvor flere kvinner er bedømt kvalifisert for professorat, viser fordelingen at det store antall omgjøringer de siste åra har gått til menn. Dette viser at det er en lang vei å gå for å nå fram til en lik fordeling av kjønne på de høyeste vitenskapelige stillingsnivåer. Norsk forskning og høgre utdanning har her en stor uutnyttet intellektuell ressurs. Det er nå kvinneflertall blant norske studenter, og andelen kvinner av ferdige hovedfagkandidater har økt. Universitetene og de vitenskapelige høgskolene som har lav kvinneandel i vitenskapelige stillinger, må følge opp med effektive tiltak for å rekruttere flere kvinner inn i toppstillingene. (s. 146)

Her er meldingen med andre ord på linje med departementets skarpe reaksjon tidligere i vår da Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet (UiO) ville bruke alle de sju hjemlene fakultetet fikk tildelt i 91, til kompetente mannlige førsteamanuenser, og den endelige fordeling etter kollegiebehandlingen ble seks-en i mennenes favør. Ifølge *Uniforums* referat uttrykte departementet «stor bekymring» over at det opprinnelig ikke var innstilt noen kvinner fra Det matematisk-naturvitenskapelige fa-

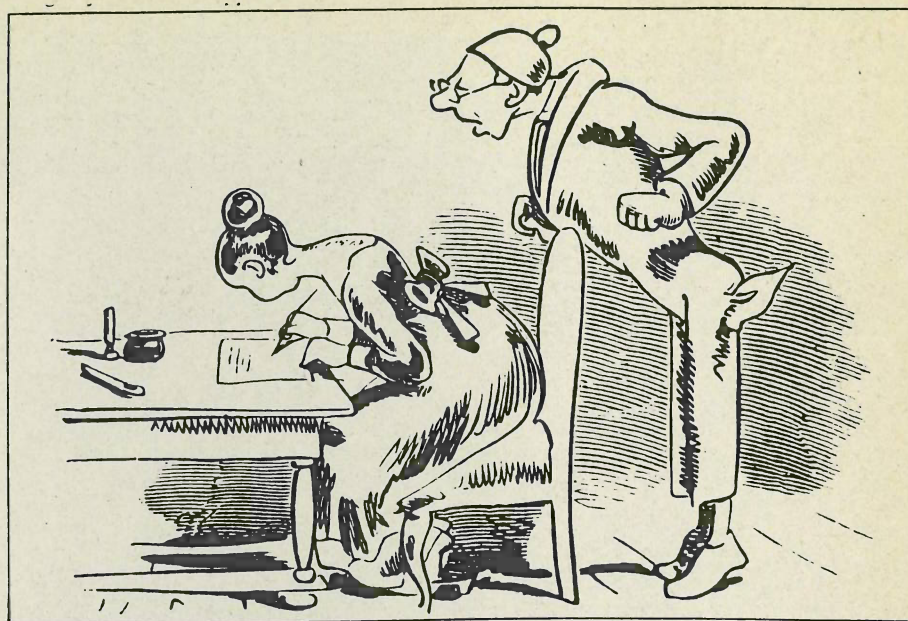
kultet. Departementet «forutsetter» at universitetet er seg denne problemstilling «meget bevisst», blant annet ved å søke å legge forholdene slik til rette at flere kvinner kan være klare kandidater ved fremtidige omgjøringer (Uniforum 7/91).

Nei til generelle opprykk

Til grunn for slike handlinger og reaksjoner ligger naturligvis stridende interesser. Det kan gis mange gode grunner for at alle professorkompetente førsteamanuenser bør få opprykk til professor; altså at omgjøringer brukes til kompetanseopprykk uavhengig av kjønn. Det kan selvsagt også gis gode grunner mot en slik omgjøringspolitikk, blant annet den at kjønnsbalansen i toppstillingene i så fall vil bli enda skjevare enn den er i dag. Poenget i denne sammenheng er imidlertid at Stortinget faktisk ikke har innført disse nye omgjøringene for å åpne for en slik opprykkspolitik. I stedet har det vært en hovedhensikt å få flere velkvalifiserte kvinner inn i toppstillinger. Her er meldingen helt utvetydig:

Regjeringen er ut fra en samlet vurdering kommet til at tiden ikke er inne for å legge om lønssystemet i universitets- og høyskolesektoren slik at det etableres en generell adgang til opprykk for alle som er tilsatt i lærerstillinger ved universitetet og høyskoler, og som kan dokumentere professorkompetanse. (s.142)

For å spissformulere poenget: Mangler et fagmiljø professorkompetente kvinner, kreves det en innsats for å få fram flere velkvalifiserte kvinner. En kan ikke bare overse behovet for kvinnelige professorer og i stedet bruke hjemlene til generelle opprykk for kompetente menn. Merkelig? Ikke mer rart enn at midler til distriktsutbygging sjelden er ment for Oslo.

Litt av hvert om kvinneforskningen

Tidlig på året skjedde noe gledelig for kvinneforskningen; en nordisk koordinator ble tilsatt. Hun heter Solveig Bergman og holder til ved Institutet för kvinnoforskning, Åbo Akademi, 20500 Finland.*

En av de første oppgavene hun begynte med, var å få etablert et nytt nordisk engelskspråklig tidsskrift for kvinneforskning. Det er nå klart at det skal gis ut av Universitetsforlaget fra 1992, etter at Norge, Sverige og Finland bevilget penger til oppstartingen. Det arbeides i skrivende stund med å finne en redaktør. En annen viktig oppgave for Bergman er å få oppdatert og gitt ut på nytt katalogene fra 1988 med oversikt over kvinneforskningen og kvinneforskningsmiljøene i Norden. Både den nordiske og den engelskspråklige utgaven vil komme ut i oppdatert utgave til Ålborg-konferansen i august.

I Danmark får man muligens til en forlengelse av funksjonstiden for de to koordinatorstillingene i kvinneforskning etter 1991, da deres funksjonstid løper ut. I Sverige skal det besettes tre professorater i kvinneforskning, ett i medisin ved Universitetet i Linköping, ett i økonomi ved Universitetet i Lund og ett i samfunnsvitenskap ved Universitetet i Uppsala, med spesiell vekt på maktrelasjoner og spesielt rettet inn på vold mot kvinner. I Finland er det etablert et nasjonalt forskerutdanningsprogram i kvinneforskning, og på Island er det opprettet et senter for kvinneforskning.

Her i landet utredes i NAVF mulighetene for å opprette et internasjonalt gjesteprofessorat i kvinneforskning.

NAVFs sekretariat for kvinneforskning har fått en permanent forskningslederstilling som er utlyst i humanistisk kvinneforskning.

NAVF-RMF har ansatt en forskningsleder til sitt program i grunnleggende medisinsk kvinneforskning. Hun heter Berit Schei og har nettopp doktorert på et forskningsarbeid om gynekologiske følger av å leve i mishandlingsforhold. Doktorgradsarbeidet har fått den talende tittelen: *Trapped in painful love*.

Det historisk-filosofiske fakultetet ved Universitetet i Oslo har nylig fått en professor i kvinneforskning, Irene Iversen. Hun er litteraturviter, og har tidligere vært knyttet til prosjektene *Norsk kritikkhistorie* og *Norsk Kvinnelitteraturhistorie*. Irene Iversen hadde plass ved Senteret i fjor, og vi ser fram til samarbeid med henne.

Ved det samfunnsvitenskapelige fakultetet ved Universitetet i Oslo, er vår tidligere forskningsleder, professor Karin Widerberg, av bedømmelseskomiteen enstemmig innstilt på første plass til et professorat i sosiologi. Vi venter spent på om hun får stillingen.

*Telefon 358-21-654813 (direkte)
358-21-654311 (sentralbord)
Telefax 358-21-654808

Veiet og funnet for tung - og for lett

TORILL STEINFELD

I mai 1990 arrangerte NAVFs sekretariat for kvinneforskning og Senter for kvinneforskning (UiO) et arbeidsseminar om vitenskapelige bedømmelser. Nå foreligger rapporten fra seminaret med fem foredrag og oppsummering av debattene, redigert av Arnhild Taksdal. "Veiet og funnet for lett - og for tung" er tittelen på arbeidsnotatet (1/91). Det kan fås fra Sekretariatet eller Senteret.

Et utgangspunkt for seminaret var at kvinneforskere ikke bare blir bedømt når de søker stilling. Kvinneforskere - og kvinnelige forskere - kommer i økende grad i posisjoner som fører med seg bedømmelsesarbeid. Blant innleiderne drøfter både professor Harriet Holter, professor Åse Hiorth Lervik og førsteamanuensis Hanna Mustaparta hvordan bedømmelsessystemet kan virke vis à vis kvinner - enten de nå er medlemmer av komiteer eller de er søkere til stillinger.

Kvinner og bedømmelser

Vurderingene gjenspeiler nok delvis innleiderens fagbakgrunn. Isin innledning, som gjengis i rapporten, argumenterer Hanna Mustaparta (zoologi) primært utfra et likestillingsperspektiv. Hun ser en sammenheng mellom usaklige bedømmelser og faglig svake miljøer; i slike «usunne» miljøer trives myter og fordommer lettere. For kvinner synes det å være en fordel «med stor avstand mellom eget miljø og

det bedømmende utvalg» (28). Det er et poeng hos Hanna Mustaparta at kvinner ofte får best støtte utenfor eget miljø - ved opphold i gode utenlandske forskningsmiljø eller via NAVF. Dermed peker hun også på faren for at universitetet mister dyktige kvinnelige forskere, ja kanskje de dyktigste.

Samfunnsforskeren Harriet Holter (psykologi) og humanisten Åse Hiorth Lervik (nordisk litteraturvitenskap) er opptatt av hvilket rom subjektivt skjønn har i bedømmelser, og hvordan kriteriene for «god vitenskap» kan være flytende. Begge kommer også inn på problemene omkring marginalitet - at en kvinnes vurderinger i faglige fora og under bedømmelsesarbeid kan oppfattes som interesse-

bundet, mens en mann normalt ikke identifiseres med noen særinteresser. Tilsvarende kan kvinneforskning oppfattes som snever, mens mannlige forskeres sneverhet ikke synes like påfallende eller støtende for (de mannlige) bedømmerne.

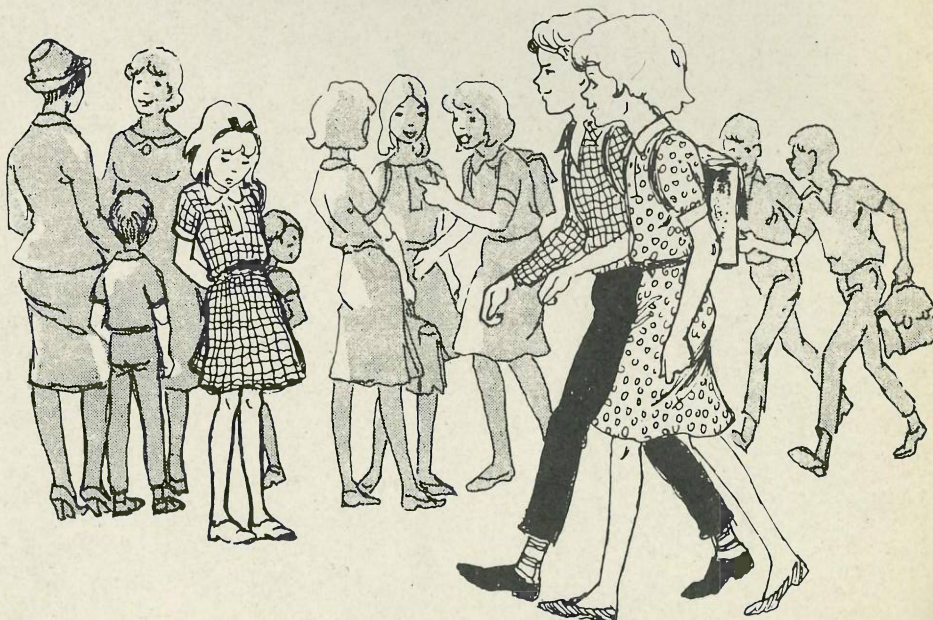
Et interessant punkt som begge berører, er spørsmålet om hvordan en bedømmer søkeres potensial som forsker. Bør det for eksempel tas hensyn til at kvinner «stort sett har en vanskeligere vei å gå enn menn, når de prøver å etablere seg som forskere» (s.14)?

Mannlig forskerkultur

I instituttleder Hans Christian Sørhaugs innledning om «Mannlig forskningskultur - bidrag til en metadebatt» - drøfter forfatteren spenningen og spillet mellom det formelle og det uformelle i vitenskapssamfunnet og de omkostninger dette har.

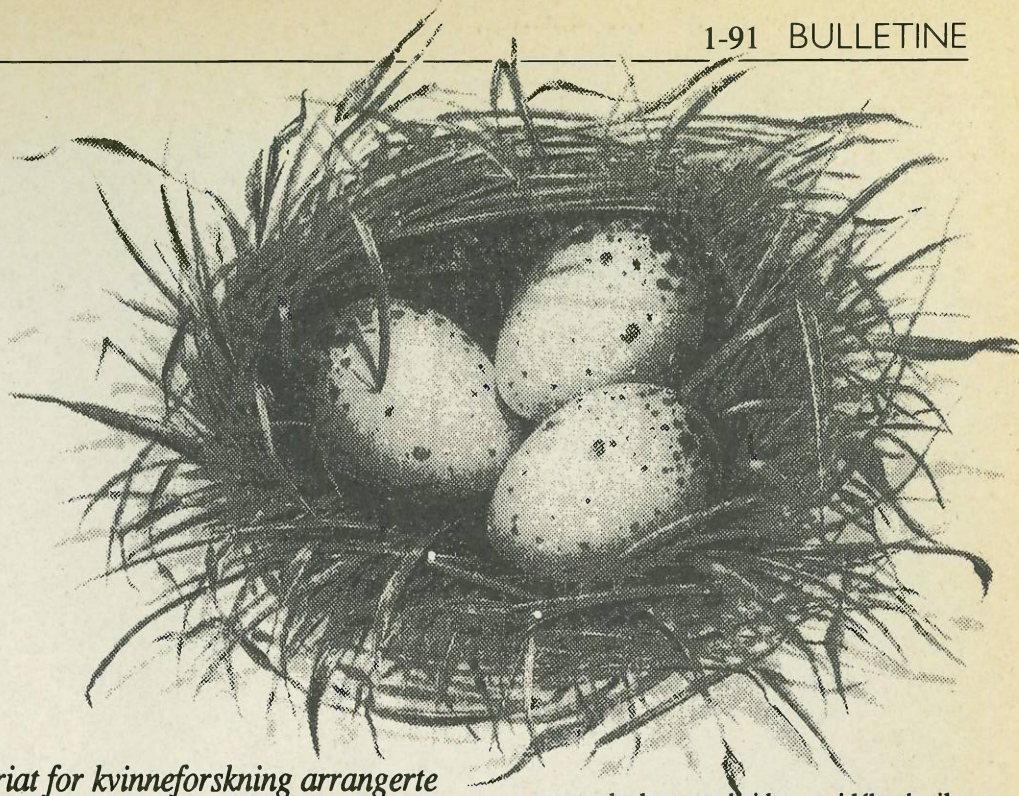
Bedømmelsessystemet bygger for eksempel på et skarpt skille mellom person og kompetanse. Det er kompetansen som skal vurderes ved ansettelser; personlige hensyn er illegitime. Men dermed «kan og må slike hensyn forvaltes i stillhet.» Bak «ryggen på den offentlige og formelle diskursen» fins det som «alle vet», men som ingen snakker om (...) med andre ord det vi sladrer om» (33). Her er det snakk om «det uunngåelige tause fellesskap» i en hver formell organisasjon der «det kan utøves mye fornuft og vakkert hverdagsmøt», men hvor også «ubehageti organisasjonen» ytrer seg (35 f).

Det er et hovedpoeng i Sørhaugs artikkel at «det skarpe skillet - og dermed den sterke interaksjonen - mellom formell og uformell organisering kan betinge mannsdominans i vår kulturs organisasjonsliv». Innenfor den akademiske kulturen kan kvinner bli tapere dels fordi kultu-

Kvinner, miljø og utvikling

FRIDE EEG-HENRIKSEN

I samarbeid med NAVFs sekretariat for kvinneforskning arrangerte Senteret i dagene 12.-14. november 1990 den nordiske forskerkonferansen Kvinner, miljø og utvikling. Det var stor interesse for konferansen, som var meget vellykket og samlet 65 deltakere fra alle de nordiske land.

Konferansen var initiert av NAVFs styringsgruppe for miljø og utvikling, og bakgrunnen var et ønske om å stimulere til at det utvikles kvinneperspektiver innen alle områder av forskning for miljø og utvikling. Kvinneperspektiver ble i utgangspunktet definert vidt, og favnet om kvinners engasjement i problemstillinger rundt miljø og utvikling såvel som kvinneforskningens faglige bidrag og utfordringer.

Det er publisert en rapport fra konferansen som inneholder foredragene (på engelsk), deltakernes egne bidrag til gruppesesjonene (på «nordisk») samt oppsummeringer av plenumsdiskusjonene og gruppearbeidet. Rapporten distribueres gratis fra NAVFs sekretariat for kvinneforskning og fra Senter for kvinneforskning.

I løpet av konferansen uttrykte mange

ønsker om at våre respektive institusjoner burde fortsette det arbeidet som ble påbegynt. Både Sekretariatet og Senteret ønsker derfor at konferansen skal være et ledd i et større og mer langsiktig arbeid. Målet er både å initiere mer forskning innen feltet kvinner, miljø og utvikling og å integrere kvinneperspektiver bedre i undervisningen innen feltet miljø og utvikling.

I første omgang har Sekretariatet gått videre med å lage et temanummer med tittelen *Kvinner, miljø og utvikling* i *Nytt om kvinneforskning* som vil komme ut høsten 1991.

Sekretariatet vil også gjennom en bevilgning fra NAVFs styringsgruppe for miljø og utvikling engasjere en person i et arbeid med å integrere kvinneperspektiver innen feltet miljø og utvikling. Det er blant

annet planlagt utarbeidet en idébank til bruk for forskere og studenter. Det vil også bli arbeidet med å vedlikeholde og fortsette å bygge ut kontaktnettet fra konferansen, både nasjonalt og internasjonalt.

Arni Hole, plansjef i NLVF og styreleder i Senter for teknologi og menneskelige verdier (TMV-senteret) og filosof av bakgrunn, arbeider på deltid for TMV med utredningsprosjekt knyttet til den nye perspektivanalysen fra Nasjonalkomiteén for miljøvernforskning (NMF): *Føre var og etter snar.*

Perspektivanalysen tar til orde for å følge opp Stortingsmelding 49 (1986-87) *Om miljøvernforskning* når det gjelder kvinneperspektivet i denne forskningen. Det handler både om å presisere hva et kvinneperspektiv eller kjønnsdimensjon er, og hvordan en skal formidle dette til forskere og forskningsmiljøer, samt brukere av kunnskap. Hole vil ferdigstille en utredning i løpet av høsten 1991, blant annet med reisestøtte fra NMF. Det er nær kontakt med Sekretariatet og Senteret i arbeidet.

ren «antagelig» favoriserer «former for utadvendthet, aggressivitet og autonomi som generelt passer bedre til mannlige karaktermønstre enn til kvinnelige» (36), og dels fordi kvinner ikke på samme måte som menn har adgang til de uformelle nettverkene ved universitetet. Med manglende erfaring i å oversette mellom de personlige og de formelle prosessene kan kvinner dermed bli tvunget til forensidig å satse på det formelle systemet. Men en «slik sterk satsing på formelle prosedyrer blir fort oppfattet som bråk, at man er for firkantet moralsk og prinsipiell. Kvinner

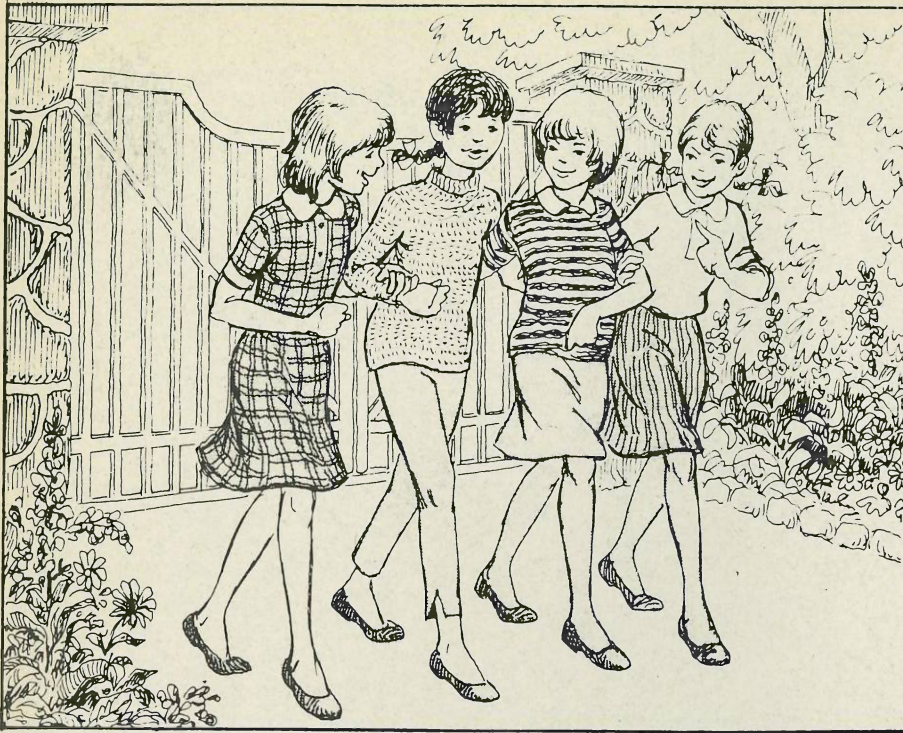
blir tvunget til å bryte den diskresjon som oppfattes som praktisk nødvendig» (37).

"Mellom linjene og i korridorene"

Sørhaugs analyse får et eksempel materiale i Jana Weidemans artikkel om vitenskapelige bedømmelser innen nordiskfaget. Her er det nettopp et poeng hvordan bestemte formelle prosedyrer kan fremme eller hindre opposisjon og nyvinninger innen et fagmiljø. I den forbindelse hevder Jana Weidemann at systemet med komiteer som leverer felles innstilling, synes å favorisere main-stream tendensen i et fag-

miljø. Vil vi spissformulere, kan vi her snakke om *den lille familien*. Søkere som alt fins ved instituttet og som ikke representerer en utfordring mot fag- og kollegafellesskapet, foretrekkes.

Avlutningsvis har Arnhild Taksdal to artikler hvor hun oppsummerer diskusjonene og drøfter hvilke konsekvenser en kan trekke av dem. Titlene på artiklene hennes er talende nok: «Vi får sånne problemer hvis vi forteller sannheten» - «mellom linjene og i korridorene» og «Jo mer trynefaktor, jo flere menn» - mulige tiltak.»

Seminar om kropp og kvinnelighet

NINA OLSVOLD OG KARI NYHEIM SOLBRÆKKE
HOVEDFAGSTUDENTER I SOSIOLOGI

Et av vårens mest løfterike prosjekter var seminarserien under tittelen "Kropp og kvinnelighet" i regi av Senter for kvinneforskning. Seminaret tok sikte på å problematisere «hvilke forestillinger om kropp og kvinnelighet som ligger implisitt i ulike teorier og ulike former for forskningsmessig praksis innen humaniora og samfunnsvitenskap samt i ulike former for terapeutisk praksis», som det blant annet het i presentasjonen. Leder av seminaret var litteraturviter og NAVF-forsker Drude von der Fehr, som for tiden er tilknyttet Senteret.

Seminaret viste seg å bli et knutepunkt for en rekke meget dyktige og inspirerende fagfolk, som alle nærmet seg temaet på interessante og høyst ulike måter. Filosof, psykiater, antropologer, teologer, fysioterapeuter, litteraturvitere og sosiologer bidro til at det nærmest sydet av (tverr)faglig kompetanse. Alle bidragene var etter vår mening fruktbare, men vi skal i denne omgang trekke fram hva vi fant spesielt interessant.

Fysioterapeuten Gunn Engelsrud innledet første gang under tittelen *Kroppen, glemt eller anerkjent; kroppsforståelse i fysioterapeutisk behandling*. Engelsrud stupte rett inn i det epistemologiske grunn-

tema om hvordan kroppen kan forstås erkjennelsesmessig og fortolknings-

messig. Hennes ledetråd var spørsmålet om hvordan vi kan manøvrere oss ut av det dualistiske «klistret» som Descartes redet grunnen for (kropp-sjel, adferd-handling). Selv antydte hun en erkjennelsesmessig utvei som bygger på blant annet Merleau-Pontys perspektiv om kroppens tvetydighet.

Finn Skårderud, psykiater ved Statens senter for barne- og ungdomspsykiatri, foreleste om *Tilværelsens uutholdelige lys- og mørke*. Anorektikeren (og bulemikeren) framstår i Skårderuds kultursosiologiske perspektiv som et «levende» uttrykk for den dualisme som Engelsrud snakker ut fra. Den anorektiske kroppen er kun en sosial scene som overreagerer de ytre impulser, uten noen innvendige bånd til individet eller personligheten.

Elisabeth Fürst, sosiolog og NAVF-stipendiat, tok for seg fenomenene *Mat og kjønn*, og redegjorde for den indre forbindelsen mellom disse. I likhet med språk, kan mat være en nøkkel til samfunnets dypstruktur, og i følge Fürst kanskje den mest magiske nøkkelen til kjønnskulturens grammatikk. Mat og matmønstre fortolkes som former for identitetsdanning. Fürst skisserte et trekantforhold mellom det rå, det kokte og det råtnende, hvilket ga noen rammer for fortolkning av (kvinne)kroppens tvetydighet. Menns avsky for kvinnekroppens urenheter og moderlighetens tvetydighet er sentralt i denne forståelsesrammen.

Charlotte Buhl, sjefpsykolog ved Lovisenberg sykehus i Oslo, brakte oss til *Psykologisk forståelse av anoreksi og bulemi*. Ut fra sine kliniske erfaringer tegnet Buhl et bilde av den typiske pasienten. Ytre styrt, kontrollforstyrret mangel på abstraksjonsevne, lav differensierings- og renslighetsmani er fremtredende dimensjoner ved pasientens psyke. Disse (ikke ukjente) trekkene (i vår kultur) kan ende opp i spiseforstyrrelser i den grad individet har utviklet forstyrrelser i selvet samt opplevd uløselig konflikter ved identitetskriser/rolleendringer.

Rakel Christina Granaas, amanuensis ved Nordisk institutt, Odense, tok for seg *Matmønstre og kroppsforståelse i kvinnetekster med eksempler fra Wassmo og Nedreaas*. Ved å dra noen nye og uvante koblinger mellom språk, kropp og identitetsdanning, gjorde hun forsøk på å lese inn kropp, følelse, kaos, rytme i de aktuelle tekstene. I forhold til seminarintensjonene, syntes Granaas prosjekt å være en søken etter identitetsforskyvninger i teksten, når vi leter etter kvinnelige.

Kjell Soleim, filosof og forsker ved Senter for humanistisk kvinneforskning i Bergen, med midler fra Program for grunnleggende humanistisk kvinneforskning snakket om *Lacan og det kvinnelige*, som var en presentasjon av Lacans teori om seksuell differens. I følge Soleim (Lacan) er det helt nødvendig for mennesket som språkvesen å innta enten en kvinnelig eller en mannlig posisjon i forhold til fallos. Lacans kjente påstand «La femmen 'exister pas», kan tolkes dithen at det (ennå?) ikke finnes en signifikant form for kvinnelighet, og derfor ikke en kvinnelig språkposisjon som symmetrisk tilsvarende den som gjennom Faderfunksjonen tilkommer mannen. Men kanskje finnes det derfor adgang til en kvinnelighet utenfor den symbolske orden?

Den åpne kroppen kalte sosialantropolog og NAVF-forsker Jorunn Solheim sitt innlegg. Det handlet også om grenser og overganger. Hennes utgangspunkt var kroppen som et symbolsk meningsunivers. Symbolske grensemarkeringer (nødvendig for å opprettholde kulturell orden) såsom rent og urent, er basert på kropp. Kvinnekroppens åpenhet (brystene, kjønnsor-

ganet, svangerskapet) representerer en trussel fordi dens grenser er utydelige. Denne kroppsåpenheten fører ifølge Solheim til at kvinnens grenseproblematikk vil være forskjellig fra mennenes, noe som utgjør en grunnleggende kjønnsforskjell for symbolsk meningsproduksjon.

Hanne Haavind, Institutt for psykologi, hadde kalt sitt innlegg *Flukten fra, eller erobringen av kroppen*. Hun diskuterte kjønn som relasjon og mente at det utenom følelsen ikke nødvendigvis fantes en referanse til noe enhetlig kvinnelig. Er det ikke heller slik at det sosiale skaper idéen om det seksuelle og bestemmer forestillingene om kroppen? Forestillingen om enhet skjuler makten, sier Haavind, som følger opp med påstanden; «Kjønn er i kraft av at det viser til noe som ikke finnes».

I sitt innlegg *Følelser, erfaringer og epistemologi*, spurte Drude von der Fehr om hvor følelsene befinner seg i kunnskapen? Med henvisning til logikeren Peirce opererer hun med tre ulike erfaringskategorier; førsthet, annethet og tredjehet. Til førstheten hører sansekvallitetene slik de umiddelbart oppleves i møte med objektet. Denne kvaliteten kan ikke formidles; fø-

lelse kan aldri bli tegn. Førstheten er likevel nødvendig for all meningsproduksjon. Annethet er en reaksjon, et tillegg som medierer mellom førsthetens umiddelbare nærværsopplevelse og tredjeheten hvor erfaringen er blitt generalisert og satt på begrep. Følger vi Peirces teori om meningsproduksjon, kan vi også spørre oss om kvinner, som er biologisk forskjellig fra menn, har en konkret annerledes opplevelse av kroppen.

Biblioteket vårt

Ved Senter for kvinneforskning har vi en boksamling, og vi abonnerer på en del tidsskrifter som flere burde kjenne til. Bøkene omfatter stort sett nyere tverrfaglig kvinneforskningslitteratur, samt sentrale oppslagsverk. Tidsskriftene (ca. 30) dekker stort sett de mest sentrale tverrfaglige internasjonale publikasjoner.

Bøkene våre er for det meste Universitetsbibliotekets eiendom, og er del av en sirkulasjonsordning. Alle bøkene som bestilles registreres fra første stund i BIBSYS, står i to år i Senterets lokaler uten å være til utlån, for deretter å bli plassert ved SV-biblioteket. Først da kan de lånes ut på vanlig måte.

Før denne ordningen kom i stand i 1990 I tillegg kjøper senteret inn enkelte bøker selv, som vi har her permanent.

Når det gjelder innkjøp av bøker, prøver vi å følge med i det nyeste nye. Vi kjøper inn en god del utenlandsk litteratur, mest fra USA og England, men skal selvsagt også følge med hva som kommer ut i Norge og Norden.

Innkjøpspolitikken vår bygger på at vi først og fremst kjøper inn bøker som har en viss generell interesse. Et godt eksempel på bøker med en forholdsvis bred adresse er Mary Lyndon Shanleys og Carole Patemans

Feminist Interpretations and Political Theory (1991) og Helen E. Longinos *Science as Social Knowledge* (1990) som vi nylig har fått inn. En annen «typisk» senterbok er Marianne Hirsch og Evelyn Fox Keller (eds): *Conflicts in Feminism* (1990). Dette er en artikkelsamling med bidrag av bl.a. Nancy K. Miller, Joan W. Scott, Jane Gallop, Teresa de Lauretis, Helen E. Longino og Evelyn Fox Keller. Denne innkjøpsprofilen innebærer at vi godt kan

unnlåte å kjøpe inn for eksempel en spesialstudie om en kvinnelig filosof. Men trebindsverket *A History of Women Philosophers* (1987-1991) vil du finne på Senteret. Tilsvarende har vi selvsagt *Norsk kvinnelitteraturhistorie* (1987-90).

Vi følger naturligvis også opp kjente feministiske forfatterskap. Blant bøker vi nylig har fått inn, er bl.a. Julia Kristevas *Black Sun* (1989) og *Language: the Unknown* (1989).

Aktiviteter på Senteret blir ofte fulgt opp med bokinnkjøp. Sist høst fikk vi for eksempel inn Hanna Olssons *Catrine och rättvisan* (1990) i forbindelse med et seminar med Hanna Olson. Som mange vil vite, handler boka om mordet på den prostituerte kvinne Catrine da Costa i Stockholm og rettssaken som fulgte (jfr. *BULLETIME* 2/90).

Også gaver kommer til Senteret. Nylig har for eksempel den amerikanske forfatteren Valerie Miner gitt oss bøkene sine i forbindelse med en forelesning hun holder her i juni.

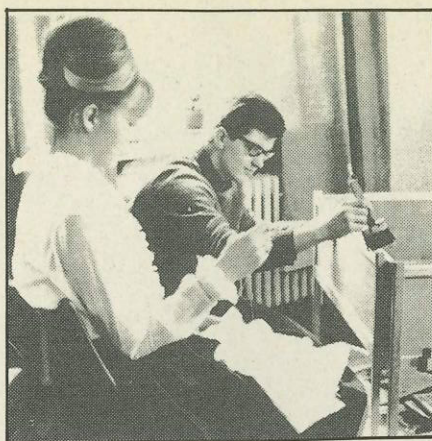
Bøkene våre er som nevnt ikke til hjemlån. Men alle er velkommen til å besøke senteret og orientere seg. Det kan være lurt å komme en dag seminarrommet vårt ikke er i bruk. Da kan du sitte der og lese. Te og kaffe kan du få kjøpt. Kopiering er selvsagt også mulig. Så ring gjerne på forhånd.

Kvinner og EF-aktiviteter

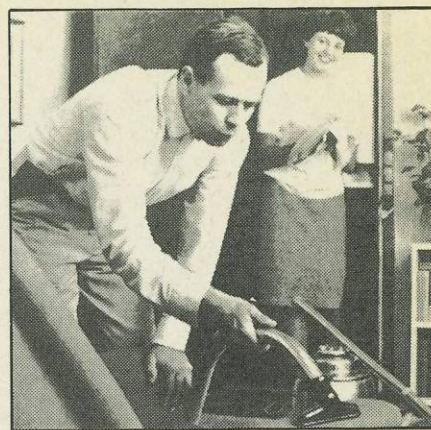
Utredninger

Else Skjønberg har laget en ny utredning om EF og kvinner, i år om utviklingen av deltidsarbeid og midlertidig arbeid blant kvinner i EF. *Kvinner i atypisk arbeid - EFs nye underklasse* baserer seg på sekundærmateriale, særlig fra EFs sentrale organer som kommisjon og parlament. Utredningen er skrevet på oppdrag fra Kvinnefronten. Den er på 23 sider og selges fra Senteret for kr. 20.

Skjønberg holder også på med å utrede EFs betydning for lavtlønnede kvinner i

omsorgsyrker på oppdrag fra Støttingen for Kvinneuniversitetet. Denne utredningen vil bli ferdig før sommeren. Etter sommeren følger en utredning om bondekoners rettigheter i EF-systemet. Denne utredning

gen vil bli gjort for Norges Bondekvinne- og forventes ferdig 1. desember 1991.

Seminarer

For å formidle den kunnskap som nå finnes om EFs betydning for kvinner, gikk Senteret ut med en åpen invitasjon til en seminarserie om Kvinner og EF. Seminarserien ble avholdt på Universitetet i Oslo, 6 - 8. mai, med to dobbelttimer daglig, i alt 12 timer.

Seminalet tok for seg EFs politiske dimensjon, sosiale dimensjon, likestillingspolitikk, barnepolitikk, EØS, arbeidervern og de fire frihetenes betydning for kvinner. Blant foredragsholderne var statssekretær Helga Hernes, som innledet om EØS og kvinners interesser. Else Skjønberg organiserte og ledet seminaret, som ble fulgt av 25-30 personer.

Historie under lupen

Senter for kvinneforskning har nå klar en ny "spydspissundersøkelse". "Historie under lupen" er foreløpig siste arbeidsnotat i serien.

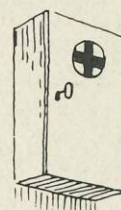
Tidligere har Senteret som kjent gitt ut *Litteraturvitenskap under lupen* (2/89) og *Sosiologi under lupen* (4/89).

Formålet med spydspissundersøkelsene er å gå inn på noen sentrale fagmiljøer ved Universitetet i Oslo for å se litt nærmere på

kvinneforskningens nedslag i faget. Hva har skjedd i løpet av de siste femten år? Får kvinneforskning innpass i pensumlister og eksamensoppgaver? Fins der aktive kvinneforskere i miljøet? Oppmuntres studentene til å engasjere seg i kvinneforskning? Hva skjer med forskerrekutteringen?

Undersøkelsen er foretatt av sosiolog Sissel Frøberg i samarbeid med daværende forskningsleder Karin Widerberg. *Historie under lupen* inneholder også et etterord av nåværende faglig leder Torill Steinfeld.

Notatet fås kjøpt på Senteret.

Forskere, studenter og ansatte våren 91

Forskere

Lisbeth Bang, f. 1947 i København, cand. med. NAVF-stipend (RSF) for prosjektet *Forbedring av det offentlige hjelpeapparats tilbud til voldtektsofre uten å etablere særomsorg*. Prosjektet tar utgangspunkt i det tilbud til voldtektsofre som er etablert i Oslo fra 1986, og som forskeren selv har vært med på å planlegge og gjennomføre.

Drude von der Fehr, f. 1945, dr. philos. i litteraturvitenskap. NAVF-forsker på prosjektet *Mot en feministisk leseresponse teori*, under program for Grunnleggende humanistisk kvinneforskning. Målsettingen med prosjektet er å skissere en alternativ legetimeringsstrategi for kvinneforskningen basert på pragmatisk og leserorientert teori.

Eva Munk-Madsen, f. 1955, fiskerikandidat, har arbeidet med den kjønnsbestemte arbeidsdelingen på fabrikkskip. Hun har vært korttidsstipendiat hos Norges Fiskeriforskningsråd (NFFR).

Else Viestad, f. 1940, mag. art./dr. philos. i filosofi og prosjektleder. Hun arbeider med bokprosjektet *Kjønnsrolledebatten gjennom tidene*, en innledning og et utvalg tekster som viser kvinnebildet gjennom de siste 300 år. Innledningen trekker opp noen mentalitetshistoriske linjer fram til dagens debatt. Hun har permisjon fra Kommunaldepartementet med fire måneders prosjektstipend fra Faglitterær forfatterforening.

Tone Schou Wetlesen, f. 1940, førsteamanuensis ved Instituttet for sosiologi, Blindern. Forskningspermisjon høsten 90 og vår 91 for å slutføre bokprosjektet *Fertility Choices and Constraints. A qualitative Study of Norwegian Families*. Arbeider med prosjekt om foreldre/barn relasjoner i lys av endrede kjønnsroller. Prosjektet hardessuten et kulturformidlende aspekt som undersøker på hvilke måter fortellinger, eventyr, sang og høytlesing blir ivare tatt i dagens familie.

Studenter

Elisabet Rør, f. 1963, stud. cand. polit. Hovedfagstudent i pedagogikk. Oppgave om endringer i familiestrukturens betydning for menns og kvinners forhold til omsorg for barn. Kvalitative dybdeintervjuer av fedre som har primæromsorg, mens mødrene er hovedforsørgere.

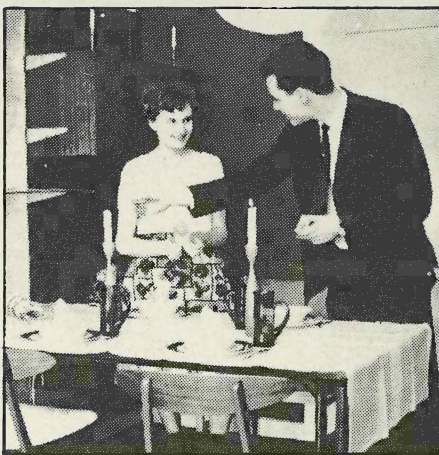
Sidse Platou Aarseth, f. 1950, stud. cand. sociol. Deltar i prosjektet "Graviditet og arbeid" ved Institutt for forebyggende medisin. Hovedoppgaven vil fokusere på fenomenet og diagnosen bekkenløsning hos kvinner i lønnsarbeid; - både som legitim sykemeldingsgrunn/utstøttings- og beskyttelsesmekanisme og som sykeliggjøring av graviditet.

Kari Nyheim Solbrække, f. 1963, stud. cand. sociol. empirisk hovedfagsoppgave: I hvilken grad søker kvinner mot en autentisk graviditets- og fødselsopplevelse, og hvordan begrunnes i så fall disse bestrebelsene? Det fokuseres på møtet mellom kvinnens formulerte opplevelse av graviditet og fødsel og de mer samfunnsmessige kravene til helse, kosthold og livsstil i denne fasen.

Ansatte

Fride Eeg-Henriksen, f. 1950 daglig leder. *Helle Pedersen Granum*, kontorsekretær.

Nina Heilmann, tilnyttet på frilansbasis. *Torill Steinfeld*, f. 1948, er siden 15.12.90 tilsatt som faglig leder ved Senteret. Hun har blant annet vært universitets- og NAVF-stipendiat ved Institutt for nordisk språk og litteratur. T. Steinfeld har vært med i redaksjonen av *Norsk kvinnelitteraturhistorie*, som kom med siste bind sist høst. I vår har hun blant annet skrevet en større artikkel om "Kjønn som problem for moderne litteraturvitenskap", som kommer i *Norsk litterær årbok*. Hun er med i det dansk-norske forskningsprosjektet "Den dansk-norske felleslitteratur".

Juridisk rådgivning for kvinner (JURK), driver med rettspolitisk og kvinnepolitisk arbeid og gir juridisk veiledning til kvinnelige klienter. Opptak av nye medarbeidere i begynnelsen av hvert semester. Adr. Tullingsgt. 4c, tlf. 11 25 00.

Kvinneforskningsseminarer høsten 1991

Ved Universitetet i Oslo, har vi fått følgende opplysninger om undervisning og seminarer til høsten, som omhandler kvinner og kjønn:

HF-fakultetet

Litteraturvitenskap: Kjønn og estetikk. Seminarundervisning på mellomfag/hovedfag/magistergradsnivå.

Torsdager 14.15 - 16.

Teatervitenskap: Kvinner og teater. Grunnfag, mellomfag og hovedfagsnivå. Tirsdager 12.15 - 14.

Nordisk arkeologi. Mellomfag har egen pensumdel om Arkeologi og feminisme.

Semesteremnet *Kjønn og kultur* er under omorganisering. Interesserte bes henvende seg ved HF-fakultetet for nærmere informasjon. Tlf. 856353, 856376, 854651.

HF/SV-fakultetene

Medier og kommunikasjon: Kvinner og medier. Grunnfag, Blokk 1. Gruppeprosjekt. Onsdager 14.15 - 18.

SV-fakultetet

Sosiologi: Familie, kjønnsroller og nærmiljø. Mellomfagsnivå. Mandager 10.15 - 12 ved Tone Schou Wetlesen.

Spesialseminarer for cand. sociol., cand. polit. og mag. art.

Kvinner i U-land. Tirsdager 14.15 - 16 ved Astrid Nypan.

Kultur, forståelse og kjønn. Torsdager 9.15 - 12 ved Elisabeth Fürst

Kjønn, kropp og seksualitet Mandager 16.15 - 18 ved Karin Widerberg.

Semesteremnet *Kjønn og samfunn* skal gi innsikt i betydningen av kjønn som organiserende prinsipp. Det er et tverrfaglig anlagt studium som søker å integrere bidrag fra alle de samfunnsvitenskapelige fag innenfor en helhetlig ramme. Undervisning gis hvert vårsemester. Nærmere opplysninger ved henvendelse til Pedagogisk forskningsinstitutt, tlf. 85 53 54.

Det juridiske fakultet

Kvinnerett. Orienteringsmøte for nye studenter 15. januar kl. 14.00 på Hemsens Tullingsgt. 4c.

C

Kronerulling

Senteret er avhengig av eksterne inntekter for å kunne gi ut dette bladet. Men vi har ikke kapasitet til å administrere abonnementsordning. På forhånd takk for at du frivillig betaler et beløp som ledd i vår permanente kronerulling - 50 kroner eller mer pr. år mottas med glede!

C-post
Returadresse:
Senter for kvinneforskning
Universitetet i Oslo
Postboks 1040 Blindern
0315 OSLO

Redaksjon

BULLETIME utgis av:
Senter for kvinneforskning
Universitetet i Oslo

Redaktør:

Fride Eeg-Henriksen

Redaksjonssekretær:

Nina Heilmann

Postadresse:

*Boks 1040, Blindern,
0315 OSLO*

Besøksadresse:

Ullevålsveien 105

Telefon: 02-45 43 70/71

Telefax: 45 66 01

Telefon f.o.m. 23/7-91:

02 - 85 43 70/71

Telefax: 85 66 01

Redaksjonen avsluttet

7. juni 1991

Layout/paste-up: *Jet-Z*

Trykk: *HippoTrykk A/S*

100% resirkulert papir

ISSN 0802-0027

- ☐ Jeg tegner abonnement på BULLETIME / melder adresseforandring
- ☐ Abonnement på Senterets Arbeidsnotater. 8 nr. 1991 kr. 200,-
- Jeg ønsker tilsendt følgende rapporter (og mottar giroblankett med heftet):**

- ☐ Dagliglivets miljøproblemer. Arbeidsnotat 1/89, kr. 50.-
- ☐ Litteraturvitenskap under lupen. Arbeidsnotat 2/89, kr. 30.-
- ☐ Sosiologi under lupen. Arbeidsnotat 4/89, kr. 30.-
- ☐ Historie under lupen. Arbeidsnotat 5/91, kr. 30.-
- ☐ Om kvinner og EF I. Rapport kr. 30.-
- ☐ Om kvinner og EF II. Rapport kr. 20.-
- ☐ Gender and Science. Arbeidsnotat 6/91. Et utvalg artikler av Evelyn Fox Keller og Helen Longino, kr. 75.-
- ☐ Om kjønns logikk i et lesbisk perspektiv. Hovedoppgave i sosiologi, kr. 100.-
- ☐ Det går på verdigheten løs. Hovedoppgave i sosiologi, kr. 100.-
- ☐ "9 - 6" Om arbeidsliv og seksualitet. Hovedoppgave i sosiologi, kr. 100.-

Jeg ønsker tilsendt følgende materiale gratis:

- ☐ Veiet og funnet for lett - og for tung. Kjønn og vitenskapelig bedømmelse. Arbeidsnotat 1/91.
- ☐ Kvinner, miljø og utvikling. Rapport fra en nordisk forskerkonferanse. Arbeidsnotat 3/91.
- ☐ Alma Maters døtre, brosjyre
- ☐ Kvinneforskningsmiljøer i Norden, katalog, ☐ norsk, ☐ engelsk (nye utgaver under trykking)
- ☐ Høstens møteprogram (blir klart i september)
- ☐ Årsrapport 1990

Navn:

Adresse:

Postnr./sted:

Sendes til: Senter for kvinneforskning, Boks 1040 Blindern, 0315 OSLO

